

Úřad pro ochranu osobních údajů

Pplk. Sochora 27, 170 00 Praha 7, Tel.: 234 665 111, Fax: 234 665 444; e-mail: uoou@uoou.cz

Tento materiál byl zpracován ve spolupráci s ČMKOS

STANOVISKO č. 5/2004

květen 2004, aktualizace červenec 2006, červen 2007

Uplatnění částky zaplacených odborových příspěvků jako odečitatelné položky od daně z příjmu

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, byl novelizován zákonem č. 438/2003 Sb., a většina nových ustanovení nabyla účinnosti dnem 1. ledna 2004. Mezi těmito ustanoveními je i § 15 odst. 14 a § 38 I odst. 1 písm. j) zákona¹. Podle § 15 odst. 14 poplatník - člen odborové organizace - bude moci pro snížení základu daně z příjmu poprvé po skončení roku 2004 uplatnit i zaplacené členské příspěvky odborové organizaci, a to do výše stanovených ročních limitů. První limit je stanoven do výše 1,5 % zdanitelných příjmů, druhým limitem je maximální částka 3000 Kč za zdaňovací období. Nárok na uznání odpočtu prokáže zaměstnanec v zákonné lhůtě zaměstnavateli podle § 38 I odst. 1 písm. j) předložením potvrzení odborové organizace o výši zaplaceného členského příspěvku.

Novela je v souladu s cíli ČMKOS; poskytuje odborářům možnost snížení daní. Je ovšem nutné, aby odborová organizace byla schopna vydat svému členovi, pokud o to požádá, potvrzení o výši zaplacených členských příspěvků, jak zákon ukládá. Tento postup by neměl činit žádné obtíže organizacím, které samy od svých členů členské příspěvky vybírají.

Existuje však nemalý počet odborových organizací, pro které členské příspěvky sráží ze mzdy odborářů zaměstnavatel a poukazuje je na účet odborové organizace. U tohoto způsobu placení členských příspěvků je nutno vážit případnou kolizi se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Samotný problém srážení příspěvků byl řešen ve spolupráci s Úřadem pro ochranu osobních údajů (dále zpravidla jen „Úřad“) a vyústil ve vydání stanoviska Úřadu č. 2/2001 „Zpracování citlivého osobního údaje členství v odborových organizacích v souvislosti s odváděním členských příspěvků členů odborových organizací“, které bylo uveřejněno ve Věstníku Úřadu pro ochranu osobních údajů, částka 12 z 23. října 2001. V souvislosti s daňovou novelou však problém kolize vyvstává znovu, z jiného úhlu pohledu.

Zaměstnavatel sráží členské příspěvky na základě dohody o srážkách ze mzdy uzavřené mezi zaměstnancem a odborovou organizací, která mu byla předložena, a poukazuje tyto příspěvky na účet odborové organizace. Nyní nastávají dle poznatků z praxe dva možné postupy zaměstnavatele:

1. zaměstnavatel předává každý měsíc odborové organizaci informace formou písemného seznamu s výší srážek u jednotlivých zaměstnanců,
2. zaměstnavatel převádí na účet odborové organizace pouze celkovou částku sražených odborových příspěvků, bez konkretizace na jednotlivce.

¹ Ve znění platném k 1.7. 2006 jde o ustanovení § 15 odst. 7 a § 38I odst. 1 písm. k).

Případ ad 1)

Zde nevzniká odborové organizaci žádná větší potíž zjistit dle předaných seznamů celkovou roční výši srážek odborových příspěvků a vydat o ní svému členovi potvrzení.

Případ ad 2)

V tomto případě musí odborová organizace zjistit, kolik který její člen zaplatil. Existují tři možné varianty postupu :

Varianta A – Je-li výše členského příspěvku pevná a není vázána na výši mzdy (platu), měl by zaměstnavatel beze všech pochybností vyhovět žádosti odborové organizace, která v tomto vztahu vystupuje jako věřitel, o sdělení, kolik který „dlužník“ na její pohledávku zaplatil (pohledávkou je třeba rozumět nárok odborové organizace na placení členských příspěvků). Stejný princip by měl platit i tehdy, je-li členský příspěvek stanoven procentem z příjmu odboráře, zde však lze narazit na námitku, že zaměstnavatel by tak poskytoval, i když jen zprostředkovaně, jinému subjektu osobní údaj zaměstnance – výši jeho mzdy (platu). Souhlas zaměstnance se zpracováním je třeba dovodit z jednání zaměstnance, který uzavřel dohodu o srážkách ze své mzdy, vědom si skutečnosti, že odborová organizace se dozví výši jeho čistého příjmu, je-li příspěvek dohodnut procentem z ní.

Varianta B – Tuto variantu považujeme za elegantnější a v zásadě vyhovující požadavkům zákona č. 101/2000 Sb. Podle § 5 odst. 2 písm. a) citovaného zákona může správce zpracovávat osobní údaje i bez souhlasu subjektu údajů, jestliže provádí zpracování stanovené zvláštním zákonem nebo nutné pro plnění povinností stanovených zvláštním zákonem². Je přitom pouze povinen podle odst. 3 téhož ustanovení dbát práva na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů. Tímto zvláštním zákonem je právě zákon o dani z příjmů, který umožňuje odečíst zaplacené členské příspěvky od základu daně a zároveň ukládá povinnost předložit o tom potvrzení. Jestliže srážky provádí zaměstnavatel a ke zjištění jejich výše, pokud jde o odborářské příspěvky, je nutné pro plnění povinností odborové organizace vydat o jejich výši daňovému poplatníku potvrzení, pak je v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů, když zaměstnavatel odborové organizaci poskytne roční přehled o zaplacených příspěvcích od jednotlivých daňových poplatníků.

O zákon o dani z příjmu je třeba opřít podle § 18 písm. b) i skutečnost, že zaměstnavatel nemusí v souvislosti s tímto sdělením oznamovat Úřadu pro ochranu osobních údajů, že hodlá zpracovávat citlivý osobní údaj.

Varianta C – Zaměstnanec=odborář=daňový poplatník požádá zaměstnavatele o vydání potvrzení o výši částek, které mu ze mzdy byly sraženy a poukázány na určitý účet. O účelu těchto srážek není třeba hovořit, není třeba jej specifikovat, postačí číslo bankovního účtu. Toto potvrzení předá odborové organizaci a ta mu vydá po kontrole svého bankovního účtu totožné potvrzení ve smyslu § 38l odst. 1 písm. k) zákona o dani z příjmu. I tento postup vyhovuje požadavkům zákona č. 101/2000 Sb., i na počátku citovanému stanovisku Úřadu pro ochranu osobních údajů. Vzhledem k tomu, že lze předpokládat zájem zaměstnanců o snížení daňového základu, neměl by být problém je přesvědčit, aby takto postupovali.

Po absolvování některého z variantně navržených postupů má zaměstnanec v ruce potvrzení odborové organizace o výši členských příspěvků, které za zdaňovací období zaplatil. Nabízejí se dvě možnosti dalšího postupu:

² Dle stavu k 1. 7. 2006 zní ustanovení § 5 odst. 2 písm. a) tak, že správce může zpracovávat osobní údaje bez souhlasu subjektu údajů, jestliže provádí zpracování nezbytné pro dodržení své právní povinnosti.

1. zaměstnanec podává daňové přiznání sám,
2. zaměstnanec tuto povinnost nemá a zúčtování daňových záloh provádí jeho zaměstnavatel.

Případ ad 1)

Zaměstnanec odečte od daňového základu sumu, která je uvedena v potvrzení odborové organizace, s tím, že pokud tato suma překračuje limity uvedené v zákonu o dani z příjmu (tedy činí víc než 1,5 % daňového základu, nebo více než 3000 Kč), odečte jen povolené sumy. Potvrzení odborové organizace přiloží k daňovému přiznání.

Případ ad 2)

Zaměstnanec tuto částku po skončení zdaňovacího období uplatní u zaměstnavatele a ten ji zohlední při ročním zúčtování záloh na daň z příjmu, stejně jako např. penzijní připojištění nebo životní pojištění.

**Potvrzení odborové organizace
pro účely uplatnění nezdanitelné částky odborových příspěvků
jako odpočtu ze základu daně**

Základní (místní) odborová organizace

.....

se sídlem.....

potvrzuje ve smyslu ustanovení § 15 odst. 14 zákona č. 586/1992, o daních z příjmu,
v platném znění, že její člen

.....(jméno
a příjmení, rodné číslo)

zaplatil za rok částku....., slovy
....., jako členský
příspěvek této organizaci.

Potvrzení se vydává podle § 38l odst.1 písm. k) téhož zákona.

Datum, podpis a razítko odborové organizace